

Občni zbor

kat. tiskovnega društva,

ki se je 13. t. m. obhajal, se je vršil v naj lepšem redu in v nazočnosti blizu 50 družbenikov. — Po odborovem nasvetu se je sprejela prememba §. 4., da namreč zanaprej prenehate vrsti ustanovnikov in podpornikov in ostanejo samo deležniki, ki plačujejo kakor dosihmal po 5 gld. na leto, pa prejemajo društveni list brez naročnine. (O tej zadevi spregovorimo več o drugi priliki.) G. Hermanov predlog zastran trikratnega izdavanja „Gospodarja“ na mesec je padel. Glasna zahvala se je vendar izrekla gosp. Hermanu, ki s tolikimi žrtvami in trudi podpira društvo in njegov list in je tudi ta predlog stavil edino le z namenom, da bi se list še bolj razširil med ljudstvom, poduka toliko potrebnim. — V nov odbor so bili voljeni gg.: Bohinec, Herman, Hrg, Hrzič, Kosar, Modrinjak, Dr. Pajek, Šinko, Stranjšak, in za namestnike gg. Matjašič, Fleck, Lacko, Brglez. — Društveni račun priobčimo potem, ko ga bodo gg. pregledovalci odobrili; spremembe društvenih pravil pa takrat, ko jih c. kr. namestnika potrdi. Z navdušenim nazdravom na sv. Očeta Pija IX., ki so 13. maja svoj 82. rojstni den obhajali, se je sklenilo zborovanje, ki je najlepše pokazalo, da je ljubezen, sloga in nesebičnost le tam, kjer vlada prava načela.

Slednjič je skupščino enoglasno in navdušeno izrekla naslednjo

Zaupnico

blagor. gospodu Dr. Costi v Ljubljani.

Denes v Mariboru o priliki obletnice kat. tiskovnega društva zbrani družbeniki izrekajo gospodu Dr. Costi v Ljubljani svoje popolno pripoznanje in srčno zahvalo za njegovo modro, žrtovalno in brezsebično delovanje na polji javnega življenja sploh, posebno pa z ozirom na opravišstvo domorodnega podvzetja „zavarovalne banke Slovenije“, ter želijo, da blagi gospod še na dalje se poteza za narod Slovenski!

V Mariboru dne 13. maja 1873.

Za poduk in kratek čas.

Na čast stoletnici krompirjevi.

Letos je 100 let, kar so se naši predniki še le prav poprijeli krompir saditi. Spodobi se tedaj, da stoletnici „velikega dobrotnika človeškega“, kakor se krompir po pravici imenuje, danas odkažemo jedno prvih mest v našem listu.

Naj bi se gospodarji, ki so letošnje leto krompir v zemljo pokladali, spomnili leta 1773., ko je učeni dr. Parmentier v Parizu spisal knjigo na hvalo krompirju, ki mu jo je spisati naročila Fran-

coska akademija zlasti zato, da bi zdramila kmetovalce k sajenju krompirja in tako se živež naklonil ljudstvu, ki je na Francoskem prejšnja leta hudo lakoto trpelo. In dr. Parmentier je tako izvrstno spisal to knjigo, da ga je akademija Pariška poslavlila s častnim darilom, in da od onega časa so kmetovalci se odkrižali mnogih vraž, ki so jih popred imeli proti krompirju in se na Francoskem, potem pa tudi po družih deželah močno poprijeli krompirja.

Od leta 1773. tedaj še le se more šteti razširjenje krompirjevega sajenja, zato je po pravici letos „stoletnica“ njegova.

Prvotna domovina našega krompirja je severna Amerika. Čeravno je neki Angleški trgovec s sužnimi, Hawkins po imenu, prvi l. 1565 krompir iz Peru-a na Angleško prinesel, vendar se nihče ni takrat brigal za-nj. 20 let pozneje, to je 1585 ga je France Drake iz Virginije s pet na Angleško pripeljal. Zdaj so ga začeli sem ter tje saditi, al le malo veselja je še bilo do njega. Razširjala se je celó vraža, da se po vžitku njegovem človeku spustijo prhaji ali gobe (Aussatz) po koži. Vse to je oviralo, da je preteklo skoro 200 let, predno so se ljudje krompirja dobro poprijeli.

Res je sicer, da krompir spada med rastline, ki imajo neko omotično strupenino v sebi; al te strupenine ni celó nič v zrelem krompirju; nahaja se le v nezrelem krompirju, v perji njegovem, cvetnih jagodah njegovih in pa v kalih krompirjevih, to je, tistih poganjkih, kedar krompir v hramih cvesti začne. Zato je prepovedano, nezrel krompir prodajati; nevarno je pa tudi pokladati cvetne jagode ali kali krompirjeve. V zrelem krompirju pa je samo močič, beljakovec in gumi in pa nekaj malega družih nedolžnih tvarin; po vsem tem je krompir tečna in zdrava jed.

Ko je v Evropo in naše dežele prišel krompir, niso se ga ogibali ljudje toliko zato, da bi se bili bali strupenine, ki je v gori imenovanih delih krompirjevih, za ktere še vedeli niso; marali le zato niso za-nj, ker je bil tuja stvar, ki je niso poznali. „To ni za ljudi, to je za živino“ — tako so govorili veliko veliko let povsod. Le sčasoma se jim je vrinilo prepričanje, da je krompir tudi dobra jed za človeka, in gosposke in družbe kmetijske imele so dokaj truda, da so ga kmetovalci začeli saditi. Tako je, kakor se bere v „Zgodovinskih črticah c. kr. družbe kmetijske na Kranjskem“, ki jih je dr. Jan. Bleiweis na spomin stoletnice njene spisal in družba leta 1867 na svetlo dala, družba kmetijska na Kranjskem premije dajala kmetom, ki so največ čbel redili, murbovih dreves sadili, največ krompirja pridelali.

Tako so se sčasoma premagale ovire, ki so zadrževale sejanje krompirja, ki je dandanes poglavitni živež ljudem tako, da od tistihmal, kar se krompirja povsod obilno sadi, nikoli v vsi Evropi na enkrat lakote ni bilo.

Spodobi sa tedaj, da se hvaležni spominjamo leta 1773., po katerem je krompir došel do tega, da so ga začeli povsod saditi. Časnik „Jura“ zato predlaga, naj bi se stoletnica krompirjeva obhajala s kako posebno slovesnostjo zdaj pri Dunajski veliki razstavi. („Novice.“)

(Cvet nemškutarke omike.) V Mariboru, kder se je stoletja sem kakor tudi zdaj v šolah na vse kriplje nemškutarilo, smo te dni na oglih brali naslednje naznanilo: „Hirr wird ein Salite Herr auf spät genommen. Haplaz. Rükweg in 1. Stok.“ — Pri sv. Lenartu v Slov. goricah, kjer tudi Bismarkovih „saubirtov“ vse gomezi, je bla nedavno nemškutarca, zapletena v neko pravdo, pred sodnijo. Uradnik jo bara: „Imate priče?“ Nemškutarca se odreže: „I hob draj pričn.“ Vzbudilo je to splošen smeh, kajti se „pričn“, nemški „Pritschen“ imenujejo ležnice, na katerih jetniki in tudi vojaki na stražah spijo.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Pretekli teden so se na Dunaju strašne reči godile, katerih konec še živa duša ne vidi. Dunajska borza, tržišče za ves denarni papir, je naenkrat obnemogla, tako da so nekatere akcije razen državnih in drugih začasno vso ceno zgubile, druge pa več menj nizko padle. Ves pameten svet je prerokoval, da ne bode nikdar dobro, ko ustavoverna vlada dovoljuje brez konca in kraja nove banke, pri katerih so le hoteli nekteri sleparji v najkrajšem času obogateti. Naj v izgled sleparstva na Dunaju samo to povemo, da je med skoro neštevilnimi bankami tudi ena za — „konjske žeblice“, „Hufnagel-Aktiengesellschaft!“ Ker je borza take akcije v trgovino vzela, mnogo bank pa ni moglo obstati, se je zgodilo, kar ni moglo izostati: sleparstvo je prišlo na dan, zaupanje je vničeno. — Mnogo, malo poprej bogatih, je obožalo, čuje se o mnogih obupnih samomorih, vseh nesreč pa prešteti ne bo. — V tolažbo bodi našim bralcem, da se zgube pri državnih papirjih in obligacijah zemljišne odveze in sploh pri takih papirjih, ki niso izdani po sleparskih bankah, ni zgube bati. Tudi akcij banke „Slovenije“ to čisto nič ne zadeva, ker niso v borzni trgovini, toraj jim tudi židovi cene dati ali vzeti ne morejo. Nesreča, čeravno velika zaradi premnogih nedolžnih, ki bodo strašno zgubo imeli, bode pa tudi dober sad rodila: spoznati se utegne v najvišjih krogih, da je vse hvalisanje o strašanskem gospodarskem napredku — gola sleparija krščenih in nekrščenih židov, ki so nezvedenim ljudem denar iz žepov kradli in ga ustavakom na korist — pri volitvah izmetavali. — Ker pa roka roko umije, prihajajo iz Dunaja glasovi, da hoče — pomagati vlada! Bog nas tega varuj; naj si banke same pomagajo,

ako hočejo borzo iz blata potegniti in vzdržati. Čuje se, da bo dunajska banka (Nationalbank) po cesarski naredbi odvezana pogodbe v §. 14 pravil izrečene, da namreč več bankovcev izdati ne sme, kakor ima kovinskega zaklada v zalogi, 200 milijonov. Po tem takem bode brž izdala toliko bankovcev, da borzi do sape priti pomaga. K temu je tudi ogerski drž. zbor le z 108 glasovi proti 100 dovoljenje dal. Tako bi vsa država zaradi dunajskih sleparjev še več papirnatega denarja vzeti morala, in da sleparjenje daleč trpi, se — Bog vedi za koliko let — odloži zdravljenje med papirnatim in kovinskim denarjem! —

Delegacije so delo skončale. V dveh rečeh se niste mogle pogoditi: zastran Werndlovih vojaških pušek, katerih je ogerska delegacija samo 50.000, avstrijska pa 75.000 dovolila, razloček pri stroških znaša nad 1 milijon gld.; druga reč zadeva stroške vojnega ministerstva (699.473 gl.) za vojaško granico v prejšnjih letih; egerska delegacija jih je stavila med skupne stroške, avstrijska delegacija pa je bila za to, da le Ogersko te stroške trpi. Pri skupnem glasovanju je vsaka stran pri svojem ostala, in tako se omisli menj pušek, denarji za granico so pa itak že zdavno potrošeni. — V povišanje plače skupnim uradnikom je pa oger. delegacija slednjič privolila.

Kakor da se osoda neusmiljeno maščevati hoče nad vsemi ustavaki, je te dni tudi dunajski preč. nadškof Rauscher in vsa uradno-cerkvena „Volksfreundova“ stranka debelo pod nos dobila. Zastopniki državnopravne stranke na dolenjem Avstrijskem, ki je štela z dunajskimi vred 68 društev, so razglasili, da prepustijo vse delo ob prihodnjih volitvah — vladinim katoličanom, kateri so vse storili, da so kat. politična društva — opešala. V nemštvo zaljubljeni kardinal je s federalisti vred vso državnopravno stranko v gospodski zbornici hudo žalil; iz druge strani je pa vsled Stremayerjeve pomoči za ustavovorne duhovnike mnogo jih popustilo vse politično delovanje, da se ne opečejo. Sicer je to prav žalostno, ali prepričani smo, da pride skoro čas, ko si bodo sopet vsi h krepkemu delovanju roke podali, ker se bodo prepričali, da z Rauscherjevo katoliško stranko nič ni. Če nas pa „Narod“ zaradi tega prigodka na laž stavlja, češ, da državnopravna stranka se ne množi, marveč v šibre gre, mu odvrčamo, da bi se po njegovi logiki tudi reči moralo, ka pada federalistov stranka, ker so se ji nekteri Dalmatinci zneverili.

V Ljubljani se je sestavil volilni odbor za Kranjsko, v katerem so gg.: Dr. J. Bleiweis, dr. Costa, Graseli, Jeran, Klun (pa ne tisti zavihan klun dvorni svetovalec), Murnik, Pakič, Perme, Petričič, Pirnat, dr. Poklukar in dr. Zarnik. Ta odbor bo skrbel za Kranjsko. — Čuje se, da hoče odbor grofa Hohenwarta med kandidate vzeti, kar je prav srečna misel. — O novem škofu še zdaj nič gotovega ni; preč. g. kanonik v Ce-